

1 PRAVIDLA PRO DOTACE

Současný model českého zemědělství narazil na meze své udržitelnosti. Velká část zemědělských podniků neumí čelit suchu a snižování úrodnosti krajiny. Středobodem českého zemědělství jsou dotace, které pokrývají 28 % nákladů farem. Struktura subvencí tak z velké části určuje, co a jak se bude na polích pěstovat.

Koncepčním řešením by byla reforma subvenčních programů, která by podporu provozování zemědělské výroby transformovala na platbu za péči o krajinu. Stát by uzavíral kontrakt na plnění konkrétních, měřitelných veřejných služeb. Nejvhodnější platformou by byla proměna pravidel EU. Ta však bude možná až v rámci nové Společné zemědělské politiky po roce 2017. Evropská legislativa ovšem zřejmě umožní překlenovací řešení.

Podmínkou dotací jsou tzv. standardy dobrého zemědělského a environmentálního stavu (Standardy DZES). Základní rámec standardům stanovuje unijní legislativa. Každý členský stát má ale prostor pro jejich bližší specifikaci či zpřísnění dle vlastního uvážení, čehož Česko v některých případech využívá již nyní. Součástí DZES je mj. nové pravidlo, podle něhož výměra jedné plodiny nesmí přesáhnout 30 hektarů. Stejný postup lze použít k ambicióznější reformě zemědělství. Alternativou pak je zakotvení obecného minima podmínek dotací v zákoně (např. novelizací zákona o SZIF).

- » Vyčlenit 10 % orné půdy a trvalých travních porostů pro neproduktivní krajinné prvky.
- » Rozdělit lány přírodními pásy. Stanovit maximální velikost výměry pole na 20 hektarů, přičemž mezi lány musí být neproduktivní pás o šířce nejméně 6 metrů.
- » Chránit půdu během podzimu a zimy. Po sklizni na orné půdě použít krycí mezplodiny. Výjimkou může být i jiné řešení vedoucí ke stejnému cíli nebo zapracovávání organických či statkových hnojiv.
- » Zapracovávat dostatek organické hmoty do půdy. Neodstraňovat z půdy posklizňové zbytky pro energetické účely častěji než jedenkrát za 10 let. Nejméně jedenkrát za čtyři roky na každém hektaru orné půdy zapravit 25 tun organických či statkových hnojiv, nebo ho pokrýt porostem dusík vázajících plodin nebo jiných plodin sloužících jako zelené hnojivo.
- » Vybudovat ochranné pásy kolem potoků, řek a vodních ploch. V pásu nejméně 10 metrů od břehové čáry kterékoli vodoteče nebo vodní plochy neorat, nehnojit a neaplikovat pesticidy. Pásy lze spásat či sekat, tj. použít jako nehnojenou louku. Sekání postačuje jedenkrát za dva roky.
- » Ponechat části luk a pastvin neposečené a nespávané. Při sečení luk na blocích větších než 2 hektary ponechat při první seči 3–10 % plochy neposečených. Ponechanou plochu posekat nejdříve ve druhé seči a nejpozději v první seči následujícího roku. Na pastvinách větších než 2 hektary ohradit 3–10 % výměry a na ně 60–80 % času nedovolit přístup zviřatům.
- » Zachovat květnaté louky. Nepřeorávat a neprovádět obnovu nebo přisev ani hnojení digestátem na loukách, které jsou vymapovány ve vrstvě mapování biotopů a přitom evidovány v LPIS.

2 MOTIVACE PRO EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ

V České republice se hospodářství v ekologickém režimu na 15 % půdy. Většina ekologického zemědělství se však provozuje na loukách a pastvinách, na orné půdě skoro chybí. Cílem je dosáhnout alespoň 25 % plochy do roku 2030, přičemž alespoň poloviny z toho na orné půdě. Rozvoj ekologického zemědělství by se pro své výhody měl stát jednou z priorit Ministerstva zemědělství.

- » Navýšit podporu při přechodu na ekologické zemědělství. Vznik dotačního programu umožňujícího podniku přejít do ekologického zemědělství postupně.
- » Podpořit odbyt biopotravin prostřednictvím povinnosti využití biopotravin ve veřejném a školním stravování ve výši 5 % v roce 2023 a 15 % v roce 2030.
- » Finančně podpořit ekologické zemědělství ze zvláštních dotačních programů. Z nich část financí vyčlenit speciálně pro oblast ekologického zemědělství.

3 VÝZKUM A PORADENSTVÍ

Dodržování povinných mantinelů pro dotace nebo přechod na ekologické zemědělství bude vyžadovat nemalé změny. Musí se dělat promyšleně. Zemědělci s nimi nemají zkušenosti. Proto by stát měl garantovat a podporovat nový systém poradenství, výzkumu a inovací.

- » Rozvíjet poradenství v oblasti opatření na ochranu půdy, vody a biodiverzity. Vytvořit poradenský systém, v rámci kterého budou pod záštitou odborných institucí nebo vysokých škol zaškolení certifikovaní poradci. Zemědělci budou poskytovat poradenství na úrovni dílčích opatření nebo témat i na úrovni celé farmy ve formě faremních plánů.
- » Rozvíjet aplikovaný výzkum cílený na ekosystémové služby zemědělské krajiny. Zajistit odborná data pro praktické využití v rámci běžné zemědělské praxe. V rámci výzkumu adekvátně vyhodnocovat stávající i budoucí opatření realizovaná v krajině včetně opatření k ochraně půdy.
- » Vytvořit systém kvalitního poradenství pro ekologické zemědělství. Navýšit finanční prostředky a zlepšit systém poradenství v oblasti ekologického zemědělství a přechodu na něj. Navýšit počet kvalitních poradců, přenést zkušenosti ze zahraničí, podpořit ekologické demonstrační farmy.
- » Podpořit výzkum a inovace v ekologickém zemědělství. Vyčlenit dostatečný rozpočet hlavních výzkumných agentur na výzkum agrotechnických postupů v ekologickém zemědělství a podpořit přenos inovací ze zahraničí.

¹ Jedná se pouze o stručný souhrn doporučovaných opatření v rámci projektu Živá půda (Česká společnost ornitologická, Frank Bold, Glopolis, Hnutí DUHA a Nadace Partnerství). Kompletní seznam navrhovaných opatření je k dispozici na: [odkazu](#).